

Δημόσιο συμφέρον; Όρια και αυταπάτες της πλάνης των νομικών μορφών

Editorial "Θέσεις" τεύχος 136, περίοδος Ιούλιος - Σεπτέμβριος 2016

1. Matrix

Η σύγχρονη πολιτική πραγματικότητα ξετυλίγεται σε δυο παράλληλα σύμπαντα που αποικίζονται ταυτόχρονα από τα πολιτικά υποκείμενα του ΣΥΡΙΖΑ: το ένα, το πραγματικό, φιλοξενεί τους δράστες των μνημονιακών πολιτικών ενώ στο άλλο, το εικονικό, οι ίδιοι πρωταγωνιστές κλωνοποιούνται και «αντιστρατεύονται» με ισχυρή «συναισθηματική φόρτιση» τις πράξεις τους στο πρώτο. Συχνά μάλιστα υιοθετούν με απόλυτη συγχρονικότητα τους δυο αντιφατικούς ρόλους, με αποτέλεσμα να προκύπτουν πολιτικά «παράδοξα διδύμων», όπως για παράδειγμα συχνές δηλώσεις υπουργών του τύπου: «αν είχαμε εμείς επεξεργαστεί τη συμφωνία αυτή (την οποία εφαρμόζουν και υπογράφουν) θα είχαμε καταλήξει σε εντελώς διαφορετικούς όρους (από αυτούς που οι ίδιοι συμφώνησαν με τον ESM το καλοκαίρι)» (Σπίρτζης μετά την υπογραφή της παραχώρησης του Ελληνικού). Ή ακόμη όταν με μικρότερη δόση υπερρεαλισμού υπουργοί καταφέρονται κατά της από την κυβέρνηση διορισμένης ηγεσίας του ΤΑΙΠΕΔ, περίπου σαν να ακολουθεί το τελευταίο αυτόβουλη πολιτική και όχι εκείνη του «συμβιβασμού» του Ιουλίου.

Οι εμπειρίες που προκύπτουν λοιπόν από αυτή τη διαρκή μίξη εικονικής και υπαρκτής πραγματικότητας στο αριστερό matrix είναι πρωτόγνωρες.

Ποιος θα μπορούσε άραγε να φανταστεί πριν από ενάμιση χρόνο ότι θα κυριαρχούσε στην πολιτική σκηνή αυτή η ιδιότυπη αντιφατική μυθοπλασία ως μέσο οργάνωσης της συναίνεσης ειδικά εκείνων που πλήττονται άμεσα από τις κυβερνητικές ακροβασίες;

Ήταν άραγε προβλέψιμο ή αναμενόμενο ότι οι απηνείς διώκτες των μνημονιακών επιδρομών ενάντια στην εργασία θα επιχειρούσαν να αποστασιοποιηθούν από τις μνημονιακές πολιτικές που με συνέπεια εφαρμόζουν, στήνοντας μια ανούσια παράσταση δημόσιας αυτοδιαπόμπευσης;

Πόσο πιστευτός νομίζουν οι κυβερνώντες ότι μπορεί να γίνει ο διαρκής εμπαιγμός που προβάλλεται από τις «αποστάσεις» που οι πρωταγωνιστές τηρούν από τις μνημονιακές πολιτικές που οι ίδιοι επιβάλλουν;

Μπροστά στα μάτια μας ξετυλίγεται μια κακόγουστη φάρσα, όταν για παράδειγμα υπουργός υπογράφει την παραχώρηση δημόσιων περιουσιακών στοιχείων «με δάκρυα στα μάτια». Εκτός βέβαια αν ο θρήνος τους αφορά στην απώλεια διαχειριστικής εξουσίας που συνεπάγεται η αλλαγή της νομικής μορφής και η ανοιχτή μεταφορά κυριότητας στους ιδιώτες παίκτες της αγοράς. Διότι έχουν ξεκαθαρίσει όταν κάλεσαν τον λαό να υποδεχθεί θετικά τον «συμβιβασμό», ότι η «σωτηρία της χώρας» περνάει μέσα από την εφαρμογή του νιοστού μνημονίου, διότι η «ανατροπή» του μετατίθεται στην άγνωστη προς το παρόν ημερομηνία λήξης του, μια μαγική εικόνα που όλο ξεμακραίνει όταν ακριβώς νομίζει κανείς ότι είναι σε απόσταση βολής.

Πώς είναι όμως δυνατό να προβάλλεται πιστευτά αυτή η φενάκη, μαζί με τα φληναφήματα

περί της σελίδας που γυρίζει μετά την «αξιολόγηση», που αναγορεύεται σε σημείο καμπής στην «προσπάθεια» του ΣΥΡΙΖΑ να εφαρμόσει μια μικρή δοσολογία «κοινωνικής δικαιοσύνης» μέσα στην άβυσσο των μνημονιακών πολιτικών;

Ποια είναι η ειδοποιός διαφορά της σημερινής συγκυρίας που αναγκάζει την κυβέρνηση να ακροβατεί στο φόντο της αθέτησης του συνολικού αντιπολιτευτικού λόγου που την έφερε στην εξουσία;

Η αμηχανία και αδυναμία που υποκρύπτει η πολιτική κλωνοποίηση σε Dr. Jekyll και Mr. Hyde είναι άρρηκτα δεμένη με την μακρά προϊστορία της Αριστεράς στην προβολή των «δημόσιων» νομικών μορφών ως πανάκειας για την επίλυση των ταξικών αντιφάσεων.

Είναι η επαγγελία του αδύνατου αριστερού «κρατικού διαχειριστικού παραδείσου» που στην τρέχουσα συγκυρία έχει αυτοακυρωθεί με την προσχώρηση στη μνημονιακή «εκβιαστική» αναγκαιότητα.

Είναι επιγραμματικά το τιτάνιο εγχείρημα να μην αποτελέσει ο ΣΥΡΙΖΑ «αριστερή παρένθεση», επισείοντας το φόβητρο μιας Δεξιάς που θα αγωνιστεί πολύ για να δείξει τη διαφοροποίησή της από τις ακολουθούμενες πολιτικές.

Και όλα κάτω από τον μανδύα του κράτους ως εργαλείου «αριστερής διαχείρισης», «ανατροπής», προθάλαμο του «κοινωνικού μετασχηματισμού».

Φαινόμενο της συγκυρίας ή συστηματική ιστορική απόκλιση;

2. Καπιταλισμοί

Η Αριστερά δεν ήταν πάντα προσανατολισμένη στις κρατικές δομές ως μέσο και μέτρο της ανατροπής των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων. Βεβαίως το κράτος ήταν πάντα στο επίκεντρο της ταξικής πάλης και της πολιτικής της έκφρασης από δυνάμεις της Αριστεράς, ιδίως της κομμουνιστικής παράδοσης, αλλά με μια συγκεκριμένη οπτική: την άλωση της κρατικής μηχανής που αποτελεί κομβικό τόπο επιβολής των σχέσεων κυριαρχίας και αναπαραγωγής της σχέσης του κεφαλαίου. Και στη συνέχεια της καταστροφής του αστικού κράτους, του μαρασμού του κράτους στην πορεία προς τον κομμουνισμό, της κυριαρχίας εναλλακτικών μηχανισμών οργάνωσης της κοινωνίας στη βάση αναγκών και όχι σχέσεων εξουσίας.

Η λατρεία προς το κράτος ως ουδέτερο «δοχείο» που γεμίζει με «σοσιαλιστικό» περιεχόμενο πηγάζει από την πιο σκοτεινή περίοδο εκκαθαρίσεων των κομμουνιστών από τη σταλινική ηγεσία, οπότε και αποδείχθηκε η χρησιμότητά του ως μηχανισμού χωρίς όρια καταστολής, ως εργαλείου στα χέρια του «λαού», ως «παλλαϊκό κράτος» του σοβιετικού συντάγματος του '36.

Παράλληλα, μετά τη διαφοροποίηση των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων στις αρχές του 20ού αιώνα, 1 ανέκυψε στη σχετική φιλολογία, ως απόρροια των κοινωνικών συσχετισμών δύναμης, ένας αντίστοιχος ρόλος των κρατικών μηχανισμών ως «εγγυητών» της «φιλολαϊκής» διαχείρισης των σχέσεων εξουσίας: το κράτος ως μέσο αναδιανομής του πλούτου και δημοκρατικής διαχείρισης των κοινωνικών αντιφάσεων.

Μπορεί η λογική αυτή στους καπιταλιστικούς κοινωνικούς σχηματισμούς να διήλθε διάφορες ιστορικές περιόδους ανάλογα με την ιστορία των ταξικών συγκρούσεων και με τις ανάγκες των φάσεων συσσώρευσης του κεφαλαίου, από το μεταπολεμικό κράτος πρόνοια έως τη σύγχρονη νεοφιλελεύθερη υστερία της αρχής «ανταγωνισμός παντού», όμως η επιβολή της συναίνεσης πάνω στις ισορροπίες του κυρίαρχου μπλοκ διασφαλιζόταν πάντοτε, είτε προς τις κυριαρχούμενες τάξεις είτε προς θιγόμενες μερίδες του άρχοντος συγκροτήματος, με την ισχυρή παρουσία της κρατικής διαχείρισης και των κρατικών μηχανισμών.

Αντίστοιχα, η «σοσιαλιστική» διαχείριση στις χώρες του «υπαρκτού» στηρίχθηκε επίσης σε μεγάλο βαθμό στο κράτος, τόσο στην κατασταλτική μορφή του («όσο προσεγγίζει η κοινωνία τον σοσιαλισμό, τόσο οξύνεται η ταξική πάλη και είναι αναγκαία η ισχύς των κρατικών μηχανισμών» θα γράψουν τα σοβιετικά εγχειρίδια), όσο και ως μέσου «τεχνικής» διαχείρισης της «εξουσίας της εργατικής τάξης» (από τη δημιουργία και υλοποίηση του «πλάνου» έως τα «κοινωνικά επιτεύγματα του σοσιαλισμού» που ακόμη διαφημίζει ο Ριζοσπάστης).

Παρά τις διαφορές τους, οι δυο εκδοχές του καπιταλισμού του 20ού αιώνα (ανταγωνιστικός και κρατικός) είχαν τη κρατική μηχανή στην εστία του ενδιαφέροντός τους, ως μέσο για την επιβολή του διαχειριστικού μοντέλου τους. Από τη μια ο εκδημοκρατισμός της κρατικής μηχανής και η «ταξική» διαπερατότητα («δημοκρατική» λειτουργία της κυβέρνησης με «δημόσιο» έλεγχο), από την άλλη η «ταξική συνείδηση» του παλλαϊκού κράτους. Από τη μια η «καταπολέμηση της ανεργίας» με νόμους «προστασίας» των εργαζομένων από τις απολύσεις, το «άβατον» του δημόσιου υπαλλήλου στον στενότερο ή ευρύτερο δημόσιο τομέα, κλπ., από την άλλη η καταστατικά μηδενική ανεργία. Από τη μια η δημόσια επιχείρηση ως «φιλεργατικός» (ως προς τα δικαιώματα των εργαζομένων σε αυτήν) και «φιλολαϊκός» (ως προς την «λελογισμένη» κερδοφορία) οργανισμός, από την άλλη το πλάνο και ο «δημοκρατικός σχεδιασμός» ως «ρύθμιση» της αγοράς. Και όλα αυτά να ενισχύονται από τη λειτουργία ενός ανοιχτά η συγκαλυμμένα κρατικού συνδικαλισμού που είχε συνηθίσει να πολιτεύεται ως μάντας μεταβίβασης των κελευσμάτων των διαχειριστών της κρατικής μηχανής.

Με την κατάρρευση των κοινωνιών του κρατικού καπιταλισμού και τη ριζική αποκαθίλωση του κράτους κοινωνικής πρόνοιας και των κοινωνικών συμβολαίων που στηρίχθηκαν επάνω του, οι κοινωνικοί μηχανισμοί οργάνωσης της συναίνεσης υπέστησαν ριζική αποκαθίλωση και έφεραν στην επιφάνεια αυτό που φανερά ή/και συγκαλυμμένα λειτουργούσε ως μηχανισμός ρύθμισης: την αγορά που ήταν δραστική και πανταχού παρούσα είτε στον κρατικό (με συγκαλυμμένη μορφή) είτε στον ανταγωνιστικό καπιταλισμό.

Έτσι αναδείχθηκε με χαρακτηριστική ευκρίνεια τόσο στην περίπτωση του «υπαρκτού», όσο και στη νεοφιλελεύθερη ρύθμιση, το ατελέσφορο της συγκάλυψης των πραγματικών σχέσεων εξουσίας με νομικές μορφές ιδιοκτησίας: κάτω από το δημόσιο ή ιδιωτικό πέπλο τον λόγο έχει η αγορά, η οποία μέσα από τεθλασμένη πορεία τελικά επιβάλλει τις σχέσεις κυριαρχίας - υποταγής χωρίς να ενδιαφέρεται για τα επιφαινόμενα.

Μόνο που η σύγχρονη Αριστερά της ήττας δεν είχε τη βούληση (ή τη λαϊκή πίεση για) να επεξεργαστεί τα διδάγματα από τις ξεπερασμένες συμβάσεις του παρελθόντος.

3. Μηχανισμοί

Και αυτό παρά το γεγονός ότι η ιστορία φάνηκε να αφήνει μια μικρή χαραμάδα στο πολύπτυχο πέπλο των κοινωνικών αντιφάσεων: μέσα από τεθλασμένη πορεία συμπίκνωσης κοινωνικών αντιφάσεων ανέδειξε ένα ιστορικό κινηματικό ρεύμα που αποπειράθηκε με πολλές και διαφορετικές εκφάνσεις να εναντιωθεί στις νεοφιλελεύθερες καπιταλιστικές στρατηγικές που ηγεμόνευσαν στην εποχή της «παγκοσμιοποίησης». Το ρεύμα αυτό αρθρώθηκε άλλοτε σε ευρωπαϊκή, άλλοτε σε παγκόσμια κλίμακα και έβαλε τη σφραγίδα του σε τοπικά κινήματα που συνδέθηκαν και με τις ελληνικές αντιφάσεις στις αρχές του 21ου αιώνα, στην προ της κρίσης εποχή.

Η ιδιομορφία της «ελληνικής περίπτωσης» συνίσταται στη διασύνδεση αυτών των κινηματικών μορφωμάτων με παραδοσιακά σχήματα και κινήσεις της ελληνικής Αριστεράς, με μακρά θητεία στη διαχείριση (κομματικών) μηχανισμών και μόνη διέξοδο στην κεντρική πολιτική σκηνή τη σχετικά πρόσφατη απόπειρα πρωτοφανούς και ετερόκλητου σχήματος συγκυβέρνησης «ειδικού σκοπού»: την συγκυβέρνηση ΝΔ-Συνασπισμού του '89. Μια κίνηση ανομολόγητου πολιτικού τυχοδιωκτισμού που αποπειράθηκε να λεηλατήσει τον πολιτικό χώρο του ΠΑΣΟΚ εκ των άνω, και τελικά οδήγησε αμέσως σε βραχύβια επικράτηση της ΝΔ, η οποία όμως εγκαινίασε το νεοφιλελεύθερο εγχείρημα που με συνέπεια ακολούθησαν και τα διάδοχα σχήματα ΠΑΣΟΚ, ιδίως μετά την ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον Κ. Σημίτη.

Το ιστορικά αστάθμητο έμελλε όμως να επαναφέρει στο προσκήνιο αυτή την ίδια στρατηγική, αυτή τη φορά όμως με μια σημαντική διαφοροποίηση: η έξοδος από το πολιτικό περιθώριο ήρθε «φυσιολογικά» ως κίνηση «από κάτω», ως κοινωνική συνάρθρωση των αντιφάσεων που οδήγησαν σε κατάρρευση το ΠΑΣΟΚ, ως πολιτική έκφραση των θυμάτων της νεοφιλελεύθερης επίθεσης, ως απάντηση στην από οκταετία εκδηλωθείσα κρίση και τη βίαιη αναδιάταξη των κοινωνικών ισορροπιών που την ακολούθησε. Ο ΣΥΡΙΖΑ ως ιδιόμορφη συμμαχία των κινηματικών εκφάνσεων της παγκόσμιας μάχης κατά του νεοφιλελευθερισμού και παραδοσιακών «συνεπών» ή «λιγότερο συνεπών» πολιτικών εκφράσεων της Αριστεράς, εκτινάχθηκε στο πολιτικό προσκήνιο από τη δυναμική των «από κάτω», χωρίς όμως να έχει κατορθώσει να επηρεάσει τη λογική των μηχανισμών που απλά αναζητούσαν μια νέα εκδοχή ενεργητικής διαχείρισης της συναίνεσης των «από κάτω», χωρίς σημαντικές παραχωρήσεις, χωρίς κλυδωνισμούς και χωρίς ανατροπές για το κοινωνικό statusquo.

Οι κυβερνήσεις του ΣΥΡΙΖΑ, μέσα από παλινωδίες και «καταναγκασμούς», κατόρθωσαν σε σύντομο χρονικό διάστημα να επαναφέρουν το ιστορικό εκκρεμές στη γνώριμη θέση του, σε πείσμα των υπεσχημένων «ανατροπών». Η αναδιανομή υπέρ «αδυνάτων» έγινε ταχύτατα το «όραμα της παραγωγικής ανασυγκρότησης». Η άμεση ανακούφιση των λαϊκών στρωμάτων από τις μνημονιακές πειρατείες, παραπέμφθηκε στις ελληνικές καλένδες. Η ακύρωση των μνημονίων μετασχηματίστηκε σε «γύρισμα σελίδας με την ολοκλήρωση της πρώτης αξιολόγησης», μιας και «τελείωσαν τα δύσκολα» (Α. Τσίπρας), και οι μνημονιακές αξιώσεις ανατροπής των εργασιακών σχέσεων που θα υιοθετηθούν το φθινόπωρο ανήκουν στα «εύκολα». Ακριβώς τα ίδια έλεγε η ΝΔ στα τέλη του 2014 και στις αρχές του 2015 ως προεκλογικό επιχείρημα που ο λαός πέταξε στα σκουπίδια. Στην περίπτωση της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ και επειδή ελλείπει «άρτου» απαιτούνται «θεάματα», το μενού διαθέτει και τη «δίκαιη ανάπτυξη για την Ελλάδα του 2021»! Άραγε ποιο είναι το πιο ενδιαφέρον σημαίνον εδώ: η πενταετία 2016-2021 ως αναφορά στα «σοβιετικά» πλάνα, ή τα 200 χρόνια από την «εθνική παλιγγενεσία» του 1821;

Η ιστορία παίζει όμως ενδιαφέροντα παιχνίδια με τις προθέσεις των «πρωταγωνιστών». Μετά από ένα τέταρτο του αιώνα η νέα απόπειρα αναδιάταξης του πολιτικού σκηνικού έχει τους τότε πρωταγωνιστές σε εναλλαγή ρόλων: πρωταγωνιστής είναι τώρα η Αριστερά και κομπάρσος μια Δεξιά που με τη συμμαχία αυτή επιχειρεί (χωρίς επιτυχία όπως φαίνεται) να πετύχει μια εκ των άνω αναδιάταξη των συσχετισμών στο εσωτερικό του κοινωνικού συντηρητισμού. Και στις δυο περιπτώσεις όμως, η «πολιτική» ασυνέχεια στην αντιπροσώπευση επισφραγίζεται τελικά με τη συνέχεια των πολιτικών, υπερφαλαγγίζοντας τις δηλωμένες «προθέσεις» των πρωταγωνιστών.

4. Ασυνέχεια

Στο φόντο αυτής της ερμηνείας των εξελίξεων είναι ενδιαφέρον να αναρωτηθεί κανείς πόσο καθοριστικός ήταν ο ρόλος των παραδοσιακών αριστερών ιδεολογημάτων και μηχανισμών στην υπαγωγή των προθέσεων «ανατροπής» στην αδήριτη αναγκαιότητα της «κοινωνικής πραγματικότητας». Όπως επίσης να αναζητηθεί ο μίτος των εξελίξεων, που από την εκτόξευση του ΣΥΡΙΖΑ στην κεντρική πολιτική σκηνή το 2012 οδήγησε στην απεγνωσμένη αναζήτηση του «εξαναγκασμένου συμβιβασμού» του Ιουλίου 2015, ο οποίος και τον ενθρόνισε οριστικά στην «προοδευτική» όψη της κρατικής διαχείρισης.

Περισσότερο ενδιαφέρον όμως δείχνει να έχει η μέθοδος και η ταχύτητα με την οποία ήδη προ του «εξαναγκασμένου συμβιβασμού» εγκαινιάστηκαν τα βήματα προς την προσέγγιση και οικειοποίηση της δυναμικής των μηχανισμών του κράτους (ιδιωτικών και δημόσιων) ως μέσου για τη διασφάλιση μιας «αποτελεσματικής» κρατικής διαχείρισης. Σε αυτό έχει συμβάλει αποφασιστικά η κομματική εμπειρία του ΣΥΝ ως κακέκτυπο των κρατικών μηχανισμών, με τα στεγανά της ιεραρχίας και την πρωτοκαθεδρία της κοινωνικής και πολιτικής συναλλαγής.

Δεν είναι πρόσφατη η επαφή και αλληλοκατανόηση της ηγεσίας του ΣΥΡΙΖΑ με ισχυρούς της οικονομίας και των επιχειρήσεων, του τύπου και των ΜΜΕ, έστω και αν αυτή η σχέση έλαβε ή μπορεί να λάβει μελλοντικά το χαρακτήρα σύγκρουσης με καθιερωμένους παίκτες στην αγορά: διότι έτσι προμοδοτούνται νέα επιχειρηματικά σχήματα που επωφελούνται από κάθε κυβερνητική αλλαγή για να προωθηθούν στο νέο σκηνικό που διαμορφώνεται.

Δεν χρειάζεται να ανατρέξει κανείς σε θεωρίες συνομωσίας για να αναγνωρίσει τις συμμαχίες που έγιναν κατά τις δημοτικές και περιφερειακές εκλογές του 2014.

Δεν απαιτείται να μαθευτεί η ιστορία με τα αιλουροειδή για να διαπιστώσει ότι υπήρξε σημαντική μεταστροφή και προμοδότηση του ΣΥΡΙΖΑ από μερίδα του παραδοσιακού τύπου στην πορεία του προς την κυβέρνηση.

Δεν είναι ανάγκη να ανατρέξει κανείς συστηματικά στο λεπτομερές βιογραφικό των ανθρώπων που διορίστηκαν σε κομβικές θέσεις του κρατικού μηχανισμού για να συμπεράνει ότι «αξιοποιήθηκαν» έμπειροι διαχειριστές της προηγούμενης περιόδου, προερχόμενοι τόσο από το ΠΑΣΟΚ όσο και από τη ΝΔ.

Και δεν υπάρχει λόγος να προσφύγει κανείς στις υπηρεσίες πολιτικών αναλυτών για να κατανοήσει ότι η κυβερνώσα Αριστερά του ΣΥΡΙΖΑ δεν έχει τίποτε να ζηλέψει από την ενσωμάτωση στη λογική των κρατικών μηχανισμών που είχαν επιδείξει οι κατ' επάγγελμα

διαχειριστές των προ της «ανατροπής» κυβερνήσεων. Η μαθησιακή καμπύλη των στελεχών του ΣΥΡΙΖΑ είναι μάλιστα εξαιρετικά σύντομη και απότομη.

Με ταχύτητα φωτός υιοθέτησε την πάγια τακτική των εκάστοτε κυβερνήσεων που «μόνες αυτές» διαθέτουν «πρόγραμμα» ενώ η αντιπολίτευση «υπονομεύει την εθνική προσπάθεια», δεν διαθέτει «προτάσεις» και εξαντλείται σε «στείρο μικροκομματισμό».

Προβάλλει ως άμεση αναγκαιότητα τη «συνταγματική αναθεώρηση» όταν επί ένα χρόνο και πλέον έχει καταλύσει με τις εξωκοινοβουλευτικές «Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου», τις τροπολογίες και τις προσχηματικές συζητήσεις «κατεπείγοντος χαρακτήρα» κάθε έννοια εφαρμογής συνταγματικά κατοχυρωμένων κοινοβουλευτικών διαδικασιών.

Στιγματίζει κάθε αντιπολιτευτική πρωτοβουλία ως οιονεί «οριακά συνταγματική» διότι «δεν εκπροσωπεί αναγκαιότητες του λαού» και «βλάπτει τη χώρα».

Προφασίζεται «τέλος της διαπραγμάτευσης» ενώ τρία δεσμευτικά χρόνια απομένουν για την ολοκλήρωση ενός τερατώδους Μνημονίου, που επιφέρει σοβαρές ανατροπές σε ό, τι έχει μείνει από τις κοινωνικές κατακτήσεις, και πολλά ακόμη μέτρα σε προπαγανδιστική μορφή «μεταρρυθμίσεων».

Επαγγέλλεται μια αδιευκρίνιστη «στροφή στην καθημερινότητα του πολίτη» (απίστευτος νεολογισμός που υπονοεί ότι έως σήμερα διαχειρίζεται τα «μεγάλα» και «ωραία» όπως π.χ. τη στρατηγικής σημασίας «Πανορθόδοξη Σύνοδο» με την οποία αόκνως ασχολείται ο Ν. Κοτζιάς ή τα «συμβόλαια τιμής» του κ. Φίλη που εμφανίζουν το καπιταλιστικό σχολείο ως παράδεισο ευτυχίας για τα παιδιά), όταν στα αποκάλυπτα βάρη που επιβλήθηκαν με τα Μνημόνια στους «αδύνατους» το πολύ να έγιναν «αισθητικές» μικροδιορθώσεις που απλά μετέφεραν τις όποιες σχεδόν ανεπαίσθητες μικροελαφρύνσεις στην αμέσως επόμενη εισοδηματική κατηγορία, αφήνοντας τους κοινωνικά ισχυρούς άθικτους.

Και σε πλήρη διακηρυκτική αρμονία με τα παραπάνω η υπόσχεση της «κρατικής προστασίας», της προάσπισης του «δημόσιου συμφέροντος», η επαγγελία της κυβερνητικής προστατευτικής ομπρέλας για την εργασία, εν γνώσει ότι τουλάχιστον από την εποχή του «εκβιαστικού συμβιβασμού» όλα αυτά αποτελούν ιστορική «ανακολουθία». Αλλά όπως το διατύπωσε ο Α. Τσίπρας: «Κάναμε έναν συμβιβασμό, δεν είμαστε συμβιβασμένοι».

Και έχει πράγματι δίκιο: η μεταφορά δραστηριοτήτων του δημόσιου στον ιδιωτικό τομέα με την πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων, μπορεί να περιορίζει το ρόλο της στενής κρατικής διαχείρισης, αφήνει όμως τον δρόμο ανοιχτό για αυτούς που σήμερα νέμονται δημόσιες δραστηριότητες να μεριμνήσουν για τη συνέχεια του ρόλου τους στις νέες συνθήκες. Το ιστορικό παράδειγμα υπάρχει τουλάχιστον από την κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού», φάρος φωτεινός για κάθε επίδοξο ιδιώτη διαχειριστή.

Και πρώτα απ' όλα για αυτούς που βρίσκονται σήμερα στο τιμόνι της κρατικής διαχείρισης.

5. Εναλλακτική;

Η μέριμνα για τον «δημόσιο χαρακτήρα» υπηρεσιών «στρατηγικής σημασίας» έχει λοιπόν δυο όψεις. Η πρώτη είναι απόλυτα ιδιοτελής και σχετίζεται με τη νομή της αγοράς που

είναι προσαρτημένη στις κρατικές υπηρεσίες: η διαφθορά του «πελατειακού κράτους» δεν αποτελεί αιτία αλλά απλό σύμπτωμα, το μοχλό απολύτως υποταγμένων φορέων που διεκπεραιώνουν απλά και μόνο τις αναγκαίες «κινήσεις» των μηχανισμών που θα διασφαλίσουν τη λειτουργία της δημόσιας αγοράς, ενώ κάθε τι που υπερβαίνει το «αναγκαίο» (απαιτείται να) εισπράττει το τίμημα του πλεονάζοντος ζήλου από την ίδια την αγορά. Η δεύτερη είναι ολότελα αμήχανη και συνδέεται με την αδυναμία πραγματικού ελέγχου και μετασχηματισμού της αγοράς με αιχμή τις δημόσιες υπηρεσίες: αφού είναι «ανέφικτο» να ελεγχθεί η αγορά με την κινητοποίηση της εργασίας, αρκεί προς το παρόν να τεθούν ή να παραμείνουν υπό κρατικό μανδύα οι υπηρεσίες και να δοθεί ένα απόκομμα «εξουσίας» με τη μορφή της συνδιαχείρισης στην αντιπροσώπηση της εργασίας, τον επίσημο κρατικό συνδικαλισμό.

Και οι δυο εκδοχές αποδεικνύουν ότι το κράτος, ή το «δημόσιο» όπως ευφημιστικά αρέσκειται να το αποκαλεί η Αριστερά, δεν είναι το αντίπαλο δέος στην αγορά. Οι μηχανισμοί του αποτελούν μέρος μιας διακριτής αγοράς που λειτουργεί συμπληρωματικά προς την ιδιωτική ανάλογα με τις απαιτήσεις της συγκυρίας. Σε περιόδους κοινωνικής κινητικότητας διογκώνεται κατευναστικά ο δημόσιος τομέας, όπως για παράδειγμα μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, εξυπηρετώντας και τις ανάγκες συσσώρευσης κεφαλαίου που ξεπερνάει τις δυνατότητες των μεμονωμένων ατομικών κεφαλαίων. Και φυσικά, σε κάθε εκδοχή, με τη θεμελιακή αποστολή να οργανώνει τη συναίνεση των «από κάτω» προβάλλοντας πειστικά το ταξικό συμφέρον του κεφαλαίου ως συμφέρον όλης της κοινωνίας.

Έτσι αποδεικνύεται για μια ακόμη φορά ότι οι νομικές μορφές δεν αποτελούν όπλο στην πάλη για τον κοινωνικό μετασχηματισμό. Και ακούγεται ακόμη πιο παράταιρο κάτω από αυτή την οπτική όταν ο ΣΥΡΙΖΑ προσπαθεί αδέξια να πείσει ότι ιδιωτικοποιήσεις με ακόμη μεγαλύτερη αποδυνάμωση της εργασίας (σε συνέχεια των διαπραγματεύσεων του Σεπτεμβρίου για την πλήρη εργασιακή απορρύθμιση) θα είναι η αρχή της «δίκαιης ανάπτυξης». Κάπως έτσι είχαν προβλέψει «επιστημονικά» στην ΕΣΣΔ αρχές του 1960 ότι στο τέλος του 20ού αιώνα θα επικρατούσε ο κομμουνισμός στη χώρα. Με το «παλλαϊκό κράτος» ως εγγυητή.

Ο δρόμος που εμπεριέχει δυναμική ικανή να πριμοδοτήσει υπό συνθήκη ανατροπές στην πορεία προς τον κοινωνικό μετασχηματισμό έχει πολύ λίγα κοινά με τον «οδικό χάρτη» τύπου ΣΥΡΙΖΑ, με τις διαρκείς μεταλλάξεις και τους πολλαπλασιαζόμενους «ενδιάμεσους σταθμούς», που απλά είναι άλλη μια καταστροφική πορεία προς το αδιέξοδο των «από κάτω». Διότι είναι εντελώς διαφορετικά τα προαπαιτούμενα, οι πραγματικές μεταρρυθμίσεις που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην καθοριστική πρωτοκαθεδρία της κοινωνικής δυναμικής των από κάτω.

Με το δίπολο ανάγκες-πολιτική να αποκτά δεσπόζουσα θέση στην κοινωνική ρύθμιση. Επιβολή των αναγκών στην αγορά, πρωτοκαθεδρία της πολιτικής πάνω στην οικονομία. Και μάλιστα χωρίς την αντίστιξη που υποδεικνύει το παραπάνω σχήμα, αλλά σε στενή διαπλοκή ώστε ακόμη και οι όροι που χρησιμοποιούνται να χάνουν το αρχικό προσδιοριστικό νόημά τους. Η ανάδειξη των αναγκών ως «πρώτο κινούν» στη συγκυρία είναι άρρηκτα δεμένη με την ανάδειξη της άμεσης δημοκρατίας ως εργαλείο για τη θητεία της εργασίας στην κοινωνική διαχείριση. Η διάρρηξη των σχέσεων πολιτικής και αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας είναι ένα πρώτο μέσο για την υπονόμευση της αντιπροσώπησης ως μηχανισμού που συμβάλει στη στεγανοποίηση των κοινωνικών αντιστάσεων. Ενώ η οικονομία των αναγκών που αποτελεί βασικό μοχλό μετασχηματισμού

των κοινωνικών συσχετισμών είναι ασύμβατη με τον «δημοκρατικό σχεδιασμό» ή τα «σοβιετικά πλάνα» που δεν κάνουν τίποτε άλλο, τηρουμένων των αναλογιών, από το να συγκαλύπτουν την αγορά διαμεσολαβώντας την μέσα από τις ισορροπίες των κρατικών μηχανισμών, αναπαράγοντας με διαφορετικά κάθε φορά προσχήματα τις ισορροπίες μεταξύ των κατά περίπτωση ανοιχτών ή συγκαλυμμένων μορφών του κεφαλαίου.

Όλα αυτά φαντάζουν απόμακρα και μελλοντικά, αλλά είναι απολύτως επίκαιρα όταν η πρακτική της Αριστεράς συνεχίζει να αναπαράγει τα ίδια αδιέξοδα με ανύπαρκτες ψευδεπίγραφες «καινοτομίες»: τη συγκάλυψη της αγοράς κάτω από το πέπλο του Δημοσίου, την απονεύρωση της εργασίας απέναντι στη νεοφιλελεύθερη λαίλαπα, την προβολή της «παραγωγής» που ανασυγκροτείται, την αντιμετώπιση σημαντικών ζητημάτων στη λειτουργία των κρατικών μηχανισμών με ανοησίες και κενούς παλληκαρισμούς τύπου Πολάκη που συμπυκνώνει το δόγμα: το μόνο που χρειάζονται οι μηχανισμοί για να λειτουργήσουν «δίκαια» είναι «τίμια παιδιά με ταξικό ένστικτο» που θα σηκώσουν τα μανίκια.

Και όμως η πολιτική και οι ανάγκες ξεφυτρώνουν ακόμη και σε άνυδρα μέρη όπου ούτε τίμια παλληκάρια ευδοκούν, ούτε κάποιιο με χρίσμα εκπροσωπούν κληρονομικά το «ταξικό συμφέρον» τους. Κρίσιμος παράγοντας για τη θετική διέξοδο είναι η σύγκρουση ως προϋπόθεση κοινωνικής οργάνωσης και πολιτικής άρθρωσης των αναγκών.

Πρόσφατα κυκλοφόρησε μια μινι-σειρά στην αμερικανική τηλεόραση που έχει γραφτεί από έναν εξαιρετικό δημοσιογράφο και σεναριογράφο, τον David Simon, με σημαντικές περγαμηνές στην ανάδειξη κοινωνικών ζητημάτων αιχμής για τις εργαζόμενες τάξεις και το περιθώριο. Στη σειρά «Showme a Hero» δραματοποιεί τον αγώνα περιθωριοποιημένων έγχρωμων κατοίκων μια πόλης στη πολιτεία της NY (της Yonkers) για την απόδραση από τις γκετοποιημένες κοινωνικές πολυκατοικίες στην άκρη της πόλης (με προβλήματα βίας, κλοπών, διακίνησης ουσιών, κλπ.) σε νέες κοινωνικές κατοικίες μέσα στον κοινωνικό ιστό σε γειτονίες μικροαστών που εξεγείρονται. Η ανατροπή της αρχικής απόφασης της πόλης για νέες γκετοποιημένες κατοικίες έγινε εφικτή με συνδυασμό κινητοποιήσεων, δικαστικών αποφάσεων και μεταστροφής του δήμαρχου που εκλέχτηκε με άλλη θέση, την οποία δεν κατόρθωσε να την «περάσει» στους εξεγερμένους του γκέτο.

Συμπέρασμα: ενώ οι θεσμικοί πρωταγωνιστές ήταν μέσα στο «σύστημα της διαπλοκής», με την αγορά να βάζει και αυτή το λιθαράκι της στην γκετοποίηση των «αδυνάτων», ο αγώνας των από κάτω εξώθησε την κρατική νομενκλατούρα στην υποχώρηση και τον συμβιβασμό.

Ξεχάστε τα «τίμια παιδιά»! Ξεχάστε την «ταξική κληρονομικότητα»! Ξεχάστε την προστασία του «Δημόσιου». Ενισχύστε την εργασία στην ταξική αναμέτρηση που δίνει καθημερινά. Μια νίκη στον αγώνα αυτό μετράει πολύ περισσότερο από τίτλους τέλους που γράφουν με νέον «Λαϊκή Εξουσία»!

1 Αν και ιστορικά οι Γερμανοί Σοσιαλδημοκράτες (SPD) θεωρούσαν εξ αρχής το κράτος ουδέτερο εργαλείο, προκαλώντας την οργή του Μαρξ στο Πρόγραμμα τις Γκότα.

